

DYRENES BESKYTTELSE

VELFÆRDSDELIKATESSER®

- **Specifikation for Velfærdsdelikatesser® – fra bonde til kunde**
- **Krav til produktion af Sortbrogede Landrace Velfærdsgrise**
- **Krav til produktion af Velfærds Jersey Græskalv og Velfærds Jersey Ko**
- **Krav til produktion af Velfærds Dexter, Galloway, Angus og Skotsk Højlands Græskalv og Velfærds Græs køer**
- **Krav til produktion af Velfærds Gotlænder og Spelsau, Dansk landfår (Ertebølle- og marskfår) Græs Får og Lam**
- **Krav til produktion af Velfærds Græs Gæs**
- **Krav til Velfærdsdelikatesser® Spisesteder**

Specifikation for Velfærdsdelikatesser® – fra bonde til kunde:

Krav til mærket "Velfærdsdelikatesser® - Dyrenes Beskyttelse"

Besætningen skal have økologiautorisation for at kunne godkendes af Dyrenes Beskyttelse som leverandør af Velfærdsdelikatesser®. Velfærdsdelikatesse-mærket kan kun bruges på produkter, der lever op til bestemmelserne for at bruge Ø-mærket. Følgende regler er et supplement til økologireglerne.

Koncepterne har til formål at fremme naturligt alsidigt husdyrhold på mindre, harmoniske økologiske bedrifter samt at bevare og udnytte den biologiske mangfoldighed, herunder husdyrracer, der er tilpasset det danske og nordiske klima og tradition.

- **Friland hele året** i den udstrækning, hvor det er i overensstemmelse med dyrenes naturlige adfærd. Læs nærmere under de enkelte koncepter.
- **Sæsondrift.** Slagtedyrene kommer til verden om foråret og slagtes i efteråret.
- **Hele dyr.** Dyrene kastreres ikke, og der finder ingen halekupering og afhorning sted, og grisene har ingen ring i trynen.
- **Mangfoldighed.** Husdyrene holdes i flokke med naturlige flokstørrelser på mindre, økologiske bedrifter, hvor de indgår i samspil med en alsidig produktion af træer, planter og andre dyrearter.
- **Harmoni.** Forholdet mellem husdyrholdet og landbrugsarealet er max 0,5 DE/ha, som sikrer selvforsyning. Skovarealer, og øvrige naturarealer, der anvendes til afgræsning eller slæt, regnes med heri. Hvis der er anden husdyrproduktion på bedriften, regnes hverken DE eller areal med. Avlerne af Velfærdsdelikatesser® er tilnærmelsesvis selvforsynende med foder, således at 80 % af dyrenes foderbehov søges dækket af hjemmeavlet foder, inkl. foder dyrket på andre bedrifter, med hvem avleren har en samarbejdsaftale.
- **Naturlighed.** I takt med vores viden og erfaringer vil koncepterne blive ændret, så dyrene hele tiden sikres menneskelig omsorg, og størst mulig naturlighed for så vidt angår adfærd, foder og avl.
- **Åbenhed.** Enhver leverandør under mærket 'Velfærdsdelikatesser®' skal være villig til at holde åbent hus minimum én gang årligt (evt. i forbindelse med høst- eller julemarked) *eller* tage imod besøg fra kunder, der gerne vil se besætningen. Begge dele skal formidles, så kunderne kender til muligheden.
- **Spisekvalitet.** Produkterne ledsages af et kokkehæfte, der vejleder forbrugerne i at få det fulde udbytte af Velfærdsdelikatesser®.
- **Arter og racer.** Der skal gradvist inkluderes flere arter og racer i konceptet.

Delikatesser

Der er tale om kødkvaliteter, der skiller sig ud fra de almindelige økologiske kødprodukter, både i udskæringer og kvalitet. Velfærddelikatesser produceres af mindre dyr, der giver mindre udskæringer. For at forbrugerne kan få det fulde udbytte af dette, ledsages produkterne af et kogehæfte som inspiration til skånsom tilberedning, udarbejdet specielt til Velfærdsdelikatesser®.

Fra bonde til kunde

Afsætningen formidles blandt andet gennem Dyrenes Beskyttelse efter princippet 'Fra bonde til kunde', hvorved forbrugeren får indsigt i dyrevelfærd og sikkerhed for nærhed og kvalitet. Samtidig får landmanden mulighed for at opnå den reelle kost-pris for sin indsats.

Hvis dyr produceret under konceptet falder uden for mht. alder og/eller vægt, så kan disse sælges, dog uden mærket Velfærdsdelikatesser®.

Mærkning

Besætningen godkendes til at levere under varemærket 'Velfærdsdelikatesser®', som Dyrenes Beskyttelse har rettighederne til.

Husdyr produceret under konceptet markedsføres som henholdsvis: Sortbrogede Landrace Velfærdsgrise, Velfærds Jersey Græskalv og Velfærds Jersey Ko, samt Velfærds Gotlænder, Spelsau, Dansk landfår (Ertebølle og marsk får), Græs Får og Lam. Dexter, Skotsk Højlands, Galloway og Angus græs køer og kalve,

Forarbejdede varer mærket "Velfærdsdelikatesser®" må kun slagtes og pakkes af personer/virksomheder med økologisk autorisation.

Mærkning af non-food produkter

Uld, dun- og skindprodukter kan mærkes som produkter produceret under mærket.

Afsætning og sporbarhed

Alt kød produceret under mærket 'Velfærdsdelikatesser®' sælges direkte til kunden, herunder direkte til restauranter og kantiner. Avlere af Velfærdsdelikatesser® kan sælge hinandens produkter eller via fællesskaber med tydelig henvisning til producenten.

Enhver leverandør under mærket 'Velfærdsdelikatesser®' skal være villig til at holde åbent hus minimum én gang årligt (evt. i forbindelse med høst- eller julemarked) eller tage imod besøg fra kunder, der gerne vil se besætningen. Begge dele skal formidles, så kunderne kender til muligheden.

Fremtidens husdyrhold

Leverandører under dette mærke bliver rollemodeller hvad angår dyrevelfærd, biodiversitet og bæredygtighed. Bedrifterne afspejler derfor høj ansvarlighed i forhold til disse værdier.

Specifikation og dermed de krav og regler, der er til primærproducenterne, er i løbende udvikling. Denne udvikling skal sikre, at specifikationen til enhver tid er i overensstemmelse med den højeste dyrevelfærd. Når der vedtages nye regler, skal der sikres passende overgangstider for allerede godkendte producenter, så producenterne får mulig-

hed for at udvikle produktionen i overensstemmelse med de nye krav, samt uden, at der bliver en konkurrenceforvridning mellem producenter.

Dyrenes Beskyttelse har nedsat et Regeludvalg, hvor foreningen Dyrenes Beskyttelses repræsentant for Velfærdsdelikatesser, som udarbejder forslag til ændringer i specifikationen for Velfærdsdelikatesser®. Dyrenes Beskyttelse vedtager ændringer i specifikationen.

Der afholdes et årligt møde (træf) hvor alle producenter har adgang og hvor regler og fælles projekter drøftes.

DB-kontrol

Som følge af myndighedskrav har Dyrenes Beskyttelse oprettet en selvstændig kontrolafdeling DB-kontrol. Til at følge DB-kontrols arbejde er nedsat en kontrolkomite. Kontrolkomiteen skal følge DB-kontrols uvildighed og interessenternes tilfredshed med DB-kontrol. Kontrolkomiteen er sammensat af 2 personer fra Dyrenes Beskyttelse, 2 primærproducenter, 1 fra slagteri, 1 fra distributør og 1 fra Forbrugerrådet. Dyrenes Beskyttelse er ansvarlig for specifikationen, og producenten er ansvarlig for at overholde den til enhver tid gældende specifikation, samt for overholdelse af de til enhver tid gældende love, regulativer og myndighedskrav, som finder anvendelse på produktionen.

Kontrolbesøg

DB-kontrol foretager kontrolbesøg hos de primærproducenter, der har ønske om at blive certificerede til brug af mærket "Velfærdsdelikatesser®". Kontrolbesøget foretages af kontrollører tilknyttet DB-kontrol. Kontrollørerne foretager kontrolbesøg hos hver primærproducent mindst én gang pr. kalenderår. Kontrolbesøget kan foregå som et anmeldt eller uanmeldt besøg. Primærproducenten vil normalt blive adviseret med kort varsel af kontrolløren for at sikre, at den besætningsansvarlige er til stede. Ved kontrolbesøget gennemgår kontrolløren produktionen samt kontrollerer egenkontrolprogrammet.

Krav til produktion af Sortbrogede Landrace Velfærdsgrise og Velfærdssøer

Generelt

Formålet er at sikre en svineproduktion med optimal naturlighed og dyrevelfærd, bl.a. ved at sikre in situ bevaring af den stærkt udryddelsestruede "sortbroget dansk landrace-svin". Der må ikke importeres levende grise fra udlandet. Der skal foreligge dokumentation for oprindelsen af indkøbte grise.

Reproduktion

Grise skal være stambogsførte, "not up-graded" (i hht. Rare Breed Internationals vejledninger i bevaring af oprindelige racer) og 100 % sortbroget dansk landrace for at kunne markedsføres under dette koncept.

Søerne løbes naturligt med orne. Der skal være mindst én orne til 12 søer. Gylte må tidligst løbes i 8 måneders alderen, og skal befinde sig i besætningen senest 1 måned før faring.

Søerne farer én gang årligt i foråret, og grisene går sammen med soen mindst indtil hun naturligt fravæner dem ved 16-18 ugers alderen. Grisene slagtes i efteråret ved 50 kg levende vægt (37.5 kg krogvægt) eller max. 5 måneder gamle. I 2018 kan sogrise slagtes sogrisene ved 60 kg levende vægt (45 kg krogvægt) eller max. 6 måneder gamle.

Søerne går i flokke indtil 1 uge før faring, hvorefter de skal have mulighed for at isolere sig, evt. i enkelt-farefolde. Under faringen skal soen frit kunne bygge en rede på mindst 2 meter i diameter. Efter faring følges de økologiske regler for areal m.v.”

Opstaldning og udearealer

Søer og grise skal være på friland hele året og i hele deres livscyklus. Forældredyrene kan dog tages på stald på dybstrøelse i perioden 15. november til 1. april, såfremt vintervejret tilsiger dette. Tiden på stald må max. udgøre 20 % af året, altså 73 dage. I strenge vintre kan der søges dispensation fra denne regel. Indendørs opstaldning skal foregå i grupper, hvor hvert dyr har minimum 5 m² dybstrøelse til rådighed og hver sti er minimum 20 m².

Grisene forbliver i søskendeflokken fra fødsel til slagting. Små eller svage grise kan dog håndteres i overensstemmelse med deres behov. Der må max. være i 12 søer i besætningen, og flokstørrelsen er max 6 søer og evt. en orne.

Brug af pigtråd er ikke tilladt.

Operative indgreb og mærkning

Hverken forældredyr eller slagtesvin må kastreres, halekuperes eller tryneringes. Øre-mærkning er tilladt. Brug af tatoeringshammer er ikke tilladt.

Målsætning: At finde en sikker måde at identificere enkeltdyr på, der kan gøres uden gene eller smerte for dyret. F.eks. fotografering.

Fodring

Grovfoder er udgangspunktet i fodringen, og hertil suppleres med kraftfoder for at sikre dyrenes forsyning med protein og energi. Målet er at kraftfoderandelen inkl. korn maksimalt udgør 60 % af den samlede ration, beregnet på tørstofindholdet af rationen, målt i hele opfædningsperioden.

Slagtning

Der laves autoriserede skatol- og lugt prøver af både han- og hungrise på Danish Crown, Ringsted. Følgende gælder i forhold til kassation:

- Skatoltal > 0,25 = kassation.
- 0,25 > Skatoltal > 0,125 + lugttal 2 = kassation.
- Alle andre kombinationer af skatoltal og lugttal = godkendt.

Kød, der falder for skatol- eller snifferprøve, kan sælges som forarbejdede Velfærdsdelikatesser®, herunder lufttørrede- og røgvarer.

Krav til produktion af Velfærds Jersey Græskalv og Velfærds Jersey Ko

Generelt

Der tillades ikke parallelproduktion af andre kalve, men det er tilladt at producere stude og anden oksekødsproduktion.

Disse to koncepter er udviklet for at forebygge aflivning af jerseytyrekalve straks efter fødslen. Samtidig giver konceptet udtjente jersey malkekøer et værdigt otium. Tyrekalvene og koen skal være 100 % jersey.

Det er ikke tilladt at have egenproduktion af jerseytyrekalve.

Reproduktion

Kalve, der produceres under dette koncept, fødes i foråret. De går sammen med en ammetante (en malkende ko, der ikke behøver at være dens egen mor) indtil slagting. En ko kan være ammetante for max. 2 kalve.

Opstaldning og udearealer

Kalvene skal leve mindst 67 % af deres liv på græs sammen med koen. Dette princip åbner mulighed for indendørs opstaldning i den første periode, hvor kalve og ko kobles sammen. Kalvene skal sikres læ, ly og tørt leje i overensstemmelse med økologireglerne.

I ydersæsonen (indtil 31. maj og efter 15. september) kan dyrene tages på stald om natten, blot det sikres at de er på græs i de lyse timer, minimum 8 timer/ døgn. Der skal i udearealet være læ, skygge og et strøet tørt leje til både kalve og køer.

Brug af pigtråd er ikke tilladt.

Operative indgreb

Kalvene må ikke kastreres eller afhornes.

Fodring

Køer og kalve lever af 100 % grovfoder, køerne kan dog have deres kraftfoderration aftrappet i løbet af den periode, hvor koblingen foregår (max 20 % af kalvens levetid). Der suppleringsfodres med frisk eller konserveret grovfoder, hvis arealet ikke stiller tilstrækkelig vegetation til rådighed til at opretholde huld og tilvækst.

Slagting

Kalven slagtes direkte fra marken inden den er 8,5 måneder gammel og senest 1. november. Koen slagtes direkte fra marken og slutfedes evt. på 100 % grovfoder.

Krav til produktion af Velfærds Dexter, Galloway, Angus og Skotsk Højlands Græs kalv og Velfærds Græs køer.

Generelt

Dyreholdet skal fortrinsvis indgå som naturpleje. Det betyder, at dyrene i mindst 50 % af året skal opholde sig på arealer, der ikke er i omdrift. Der tilstræbes helårsgræsning.

Race

Dyrene skal være 100 % Dexter, Galloway, Angus eller Skotsk Højlandskvæg.

Reproduktion

Der er tale om naturlige løbninger med foldtyre.

Kalve, der produceres under dette koncept, fødes først på året. De går sammen med moderen indtil slagtning.

Operative indgreb

Kalvene må ikke kastreres eller afhornes.

Fodring

Køer og kalve lever af 100 % græs og andet grovfoder.

Der suppleringsfodres med frisk eller konserveret grovfoder, hvis arealet ikke stiller tilstrækkelig vegetation til rådighed til at opretholde huld og tilvækst.

Slagtning

Der er tale om 8 måneders kalve og kalven slagtes derfor inden den er 8½ måned gammel. Kalven aflives og afblødes på marken.

Ko og tyr aflives og afblødes ligeledes på marken.

Bemærkninger. (gælder alle kvæg racer)

Dokumentation for race kan ske ved stamtavle eller udtalelse fra avlerforening.

Ved naturpleje med foldtyr er det godkendt at opbygge en race ved at til stadighed at indsætte foldtyr med stamtavle i eksisterende flok. Dette af ressource hensyn for at mulig gør en gradvis ændring af race statut for de enkelte dyr. Der skal føres en logbog hvor status for de enkelte dyr fremgår.

Ved naturpleje med foldtyr, hvor denne er i flokken hele tiden, vil den "naturlige sæsondrift" indtræde hen af vejen. På denne måde indføres sæsondriften på naturlig vis, der kan dog forekomme løbninger/kælvninger uden for sæson, dette godkendes, men det skal fremgå af logbog.

Krav til produktion af Velfærds Gotlænder of Spelsau Græs Får og Lam, samt Dansk Landfår(Ertebølle og Marsk) græs får og lam.

Generelt

Formålet er at sikre en produktion af får og lam med optimal naturlighed og dyrevelfærd (fravæning og foder). Der skal foreligge dokumentation for oprindelsen af ind-

købte dyr.

Naturpleje.

Der tilstræbes helårsgræsning som naturpleje. For dansk landfår (Ertebølle og Marsk får) er det et krav om minimum 50 % naturpleje.

Reproduktion

Fårene skal være 100 % renracet Gotlænder, eller Spelsau eller Dansk Landfår (Ertebølle får og Marsk Får) for at kunne markedsføres under dette koncept.

Moderfårene løbes naturligt med vædder. Fårene går i flokke af minimum 3 dyr. Fårene læmmer i flokken, hvorefter de kan isoleres i læmmebokse såfremt det er hensigtsmæssigt af hensyn til lammene for at styrke moderbinding. Fårene læmmer i foråret.

Opstaldning og udearealer

Fårene skal være på friland hele året og i hele deres livscyklus. Forældrene kan tages på stald på dybstrøelse i perioden 15. november til 1. maj. Tiden på stald må max. udgøre 20 % af året, altså 73 dage. I strenge vintre kan der søges dispensation fra denne regel.

Indendørs opstaldning skal foregå i grupper, hvor hvert voksne dyr har min. 1,5 m² dybstrøelse til rådighed. Hvert lam har 0,75 m². Hver sti er min. 9m².

Lammene må tidligst fravænnnes fra 1. september.

Flokken skal have adgang til skygge, læ og tørt leje i perioden den 1. maj til 31. oktober. Voksne dyr skal på friland have adgang til 0,75 m² tørt leje i perioden 1. november til 30. april.

Brug af pigtråd er ikke tilladt.

Harmoni:

Ormeangreb og sygdomme forebygges igennem en hensigtsmæssig græsningsstrategi, som der skal kunne redegøres for. Det kan gøres ved samgræsning mellem andre dyrearter eller ved at etablere et foldskifte, der sikrer en reduktion af ormetrykket.

Operative indgreb

Hverken forældredyr eller lam må kastreres eller halekuperes. Øremærkning er tilladt.

Fodring

Får og lam lever af 100 % grovfoder. Der skal suppleres med frisk eller konserveret grovfoder, hvis arealet ikke stiller tilstrækkelig vegetation til rådighed til at opretholde huld og tilvækst.

Der er mulighed for at fodre med kraftfoder til trillingemødre i drægtigheden, samtidig med at der tages initiativ til at avle væk fra trillinger. Hvis der gives dispensation fra 100 % græs/ grovfoder til får i drægtighedsperioden, skal det følges af plan for forbedring af kvaliteten af grovfoderet.

Slagtning

Velfærdsdelikatesse lam bør veje min. 35 kg. og max 54 kg. levende vægt og være maksimalt 6 mdr. gamle. Lammene skal slagtes direkte fra marken.

Krav til produktion af Velfærds græs gæs.

Generelt

Økologisk rolle. Gåsen passer og plejer græsarealer hvor den selv finder sin føde. Der kan suppleres med afslået frisk græs. Den maksimale flokstørrelse er 5-10 gaser og 10 hungæs med afkom. Den mindste flokstørrelse er 1 gase og 1-2 gæs.

Race

Gæssene skal være racetypiske Danske landgæs. Der findes 2 typer af danske landgæs, den Danske grå og den Danske gråbrogede. Begge typer kan anvendes.

Reproduktion

Gæssene holdes i sæsondrift med et kuld om året, rugning og klækning tilstræbes 1. maj og slagting inden jul (7 mdr. og 3 uger). Der skal være 1 gase pr. 1-2 hungås som skal kunne isoleres under æglægning og udrugning.

Der skal være 1 gase pr. 2 hungæs som skal kunne isoleres under æglægning og udrugning.

Gåsen udruger og passer selv gæslingerne. I de første år er der tilladt at bruge rugemaskine og lægge op til otte gæslinger under hver gås.

Operative indgreb

Gæssene må ikke stækkes.

Fodring

Gåsens foder er kun græs. I vinterhalvåret i form af hø eller ensilage.

Opstaldning og hold

Gæssene skal have adgang til friland hele året, og de skal have adgang til et tørt leje.

De kan dog holdes inde på strøede arealer under ekstreme vejrforhold.

Gæssene skal have mulighed for at bygge rede.

Gæssene skal have adgang til en spand med vand og svømmevand.

Slagtning

Gæssene slagtes som unggæs senest i december. Gæssene bedøves og slagtes på bedriften jf. stalddørsregler

Gæssene bedøves og afblødes på friland.

Krav til Velfærdsdelikatess® Spisesteder.

Spisestederne er vigtige ambassadører for Velfærdsdelikatesser og samtidig kan spisestederne markedsføre sig med Dyrenes Beskyttelses registrerede varemærke Velfærdsdelikatesser(R), der garanterer højeste dyrevelfærd. Samtidig vil vi fremme registrerede økologiske spisesteder(ØL).

Målet er at spisestedet i størst mulig udstrækning anvender Velfærdsdelikatesser®.

- Det markeres på menukort i hvilke retter der indgår Velfærdsdelikatesser(R), og der er materiale om konceptet tilgængelig på spisestedet.
- Spisestedet erklærer at der ikke anvendes buræg og heller ikke Fois Gras.

Der er 3 niveauer for anprisninger:

1. Certificeret spisested. Spisestedet Kan bruge vores logo i anprisningen af selve spisestedet. Betingelsen er vores regelsæt samt registreret øko spisested (ØL). Vores logo kan bruges i anprisning af spisestedet og den enkelte menu.

2. Certificeret menu. Spisestedet er ikke registreret øko spisested. Alt tilhører til den enkelte menu er økologisk. Spisestedet kan bruge vores logo til at anprise den enkelte menu. Spisestedet anvender ikke buræg og fois grass.

3. Anprisning af Velfærdsdelikatess kød. Hverken spisested eller menu er økologisk. Vores logo kan ikke bruges til anprisning af spisested eller menu. Vores logo er forbundet med økologi. Spisestedet anvender ikke buræg og fois grass.

Bemærkninger:

Det er vores generelle logo der anvendes i anprisning af spisesteder. Hver gang vores generelle logo optræder så skal registreret økologi være grundlaget. Ved spisesteder har vi valgt at lade økologisk landsforenings registrerede spisemærke være grundlaget. Der er mere end 1.700 registrerede økologiske spisesteder. Der er 3 niveauer i ØL spisemærker afhængig af omfanget af økologi.

Vi har så valgt at vores logo kan anvendes på spisestedet som sådan når dette er et registreret økologisk spisested samtidig med at vores logo skal anføres på de menuer hvor der anvendes Velfærdsdelikatesser®. Vores logo kan ligeledes anvendes på menu kortet hvis den enkelte menu er økologisk selvom spisestedet ikke er registreret økologisk.

Endelig så kan både spisested og menu anpriseres uden brug af logo, blot vores krav til Dyrevelfærd overholdes.

Det giver rigtig mange muligheder uden at vi går på kompromis med grundlaget for vores logo. Samtidig giver vi et bidrag til at fremme både økologi og dyrevelfærd, på samme måde som vi i primærproduktionen bidrager til øget dyrevelfærd og omlægning til økologi.